List 11. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 15. marca 1865.

Gospodarske stvari.

Kako kostanj ali marun saditi in izrejati.*)

Kostanj ali marún (maroni) se kakor drugo luščinasto seme ali zrnje sadí v odločen kraj ali semenišče v dobro zboljšano in zrahljano zemljo v jeseni ali, kar je še bolje, spomladi dva palca globoko in veliko ped narazen.

Drugo leto, ki so drevesca že ped visoka zrastla, se iz semenišča izkopljejo; potem se jim postranske vejice od debelca gladko odrežejo pa tudi male koreninice ali sesavke nekoliko prikrajšajo; srednja ali srčna korenina se pa toliko odreže, da le en palec dolga ostane.

Potem se pa kostanj v drug kraj ali drevesnico (Baumschule) dva ali tri čevlje saksebi, kakor prostor dopušča, spet v dobro zrahljano zemljo posadí, kjer tako dolgo ostane, da po 6 do 7 čevljev visok zraste. Od zdaj naprej so drevesca še le pripravna, da se iz drevesnice izkopljejo in tjè posadé, kjer imajo za zmiraj ostati. Predno se pa to storí, se morajo drevesca zopet po debelcih gladko obrezati, zgornje mladike v krono zvrstiti, ranjene ali poškodovane korenine odrezati in vse rance z vrtnim mazilom zamazati.

Na tem mestu, kjer imajo drevesa stanovitna ostati, se jim morajo 2 in pol čevlja globoke, 6 do 7 čevljev široke jame skopati in tudi v zboljšano zemljo, kakor druga sadna drevesa saditi.

Kdor pa hoče mlade kostanjčeke ali marunčeke v posode saditi, si mora popred zraven posod tudi dobre, zboljšane in zrahljane prsti pripraviti; če je le mogoče, naj se koristna prst popred še skoz železno mrežo preseje.

Kdor si je vse to preskrbel, mora si še izbrati tako posodo, ktera ima na dnu luknjico, da se voda, če je preveč v posodo pride, more skoz luknjo izcejati.

Predno se pa posoda s prstjo napolni, se mora čez imenovano luknjico majhna čepinica položiti, da z vodo vred preveč prstí skoz luknjo ne odhaja. Na to se v posodo le toliko prstí nasuje, da drevesce ne pride globokejše v prst, kakor je popred v zemlji rastlo.

Predno se drevesce na vrh prstí v posodo postavi, se mora že popred po koreninicah in debelcih tako obrezati, kakor je bilo gori priporočano, ko se drevesce iz semenišča izkoplje.

Potem se koreninice v posodi kakor v kronico razprosté in prav rahlo dobre prsti se na-nje natrese in drevesce še nekoliko potreslja, da prst bolj med koreninice šine in med njimi nič praznega ne ostane; tako se drevesca hitrejše vkoreninijo in lepše rastejo. Posoda pa ne sme prepolna ali do vrha s prstjo nasuta biti, zato, ker se morajo presajena drevesca z vodo dobro zalivati; še boljše je s prestano kakor s tekočo vodo jih močiti, in paziti je na to, da voda čez posodo ne teče.

Tako je bolj koristno mlade kostanjčeke ali marunčeke v posodo saditi in rediti, kakor pa seme ali zrnje precej v posode sejati al vtikati, ker se jim srčna in druge koreninice z obrezovanjem ne morejo tako v red in krono djati, kar je dobri rasti in rodovitnosti drevesec posebno potrebno.

Po presajenji drevesec je dobro, posode v senčen kraj prenesti, da se popred primejo; ko se primejo, se morajo zopet na drug kraj prenesti, kjer jih hoče gospodar imeti.

Pozimi pa, če so drevesca v prstenih posodah al v takem kraji, kjer zemlja zmrzuje, je treba, da se v gorkejši kraj prenesó ali pa se morajo s prstjo vred iz posod vzeti in v razkopane razore tako s prstjo zasuti, da za malo ped prstí čez korenine pride, da prstene posode ne razzebejo. Spomladi se pa spet v posode nazaj posadé in prst se jim lahko enmalo zboljša; če so pa posode že polne korenin, se morajo v večo posodo posaditi, da drevesca lože rastejo in lepše.

And. Fleišman.

*) To, kakor tudi trije sestavki v „Novicah“ 1856. leta natisnjeni, utegnejo Vam, častiti gosp. Ž. primerni odgovor biti na vprašanje Vaše. Vred.

Gospodarski pomenki.

O zasadbi golega Krasa z drevjem.

Iz Kr. na Krasu smo prejeli dopis, čegar prvemu delu vredništvo ne pritrdi, ker je prepričano, da bistroumni deželni poglavar tržaški se ne dá po enostranskih le kancelijskih nasvetih napotiti, da bi se o pogojzdevanji Krasa kaj ukazalo, kar je le nekterim na korist, drugim pa na škodo. Ako hočemo kamor koli drevja posaditi, moramo drevesa pred imeti, in zato je naprava drevesnic tudi prva stvar. Sicer pa ne vemo na tanko, kako je vse to na Tržaškem vredjeno, da bi môgli to zadevo na drobno pretehtati; zato pa tudi želimo, da bi nam o dotičnih ukazih popolnoma podučen mož to napravo v „Novicah“ do dobrega razjasnil, da se podučijo tudi tisti, ki jih dotični ukazi zadevajo in zdaj še ne sprevidijo koristi njene naprave. Ako je takih morebiti veliko, kakor je naš dopisnik, je toliko bolj potreba, da se razjasni stvar. Iz tega namena pa tudi menimo, da bi ne bilo dobro, ako bi v tako važni zadevi, kakor je zasadba golega Krasa z drevjem, ne dali tudi nasprotnim glasom odduška. Naj pové vsak, kar mu srce teží; porazumljenje je potem toliko ložeje. Čeravno tedaj, kakor smo rekli, ne moremo verjeti, da bi stvar tako bila, kakor nam jo dopisnik iz Kr. pripoveduje v prvem delu, mu pa vendar tudi ne moremo ovreči, kar o razdelitvi pašnikov govorí; razdeljenje pašnikov

smo v „Novicah“ že zagovarjali kot prvi pogoj vsakoršne kulture. Pričakovaje tedaj od druge strani razjasnila, natisnemo dopis odkritosrčnega gospodarja M. K. iz Kr., ki se tako-le glasí:

„Po želji in zapovedi našega visocega spoštovanja vrednega gospoda deželnega poglavarja v Trstu se po ukazu c. kr. okrajnih predstojnikov in občinskih županov po Krasu narejajo vrti za ajlantovo drevje in drugo rastje, ktero se bo po pašnikih ali po goličavah posadilo. Ti vrti so napravljeni skoraj v vsaki vasi, najmanj pa v vsaki soseski; nekteri so bili že obsejani pred dvema letoma, drugi lani, letos pa jih bo največ. Al skoraj vsak selan mrmra, posebno pa borni kmetič, ker mora vse te naprave narejati; bogati le ukazujejo in se še norčujejo iz reveža, ki namesti da bi si kruha služil, mora delati v zastonini (roboti). Kdor nima volov za vožnjo, mora vse samotež storiti (ali je to prav?); kdor ima vole, vozi morebiti pol dneva in že mu je preveč; revež pa dela celi teden, in pravi, kaj bo to meni koristilo? saj nima potrebe drv; on gré po pest brinja za kurjavo. Dalje revež toži, da mu pašniki (gmajne) nič ne koristijo, ker blaga (živine) nima ali k večemu eno govedo, največ je takih na Krasu, da imajo eno kravico. Premožniši pa ima po 3, 4 do 6 goved in po 10 do 20 ovác. Ako se hoče kadaj Kras ozeleniti, bi se moralo po mojih mislih tako ravnati. Moralo bi se dati vsakemu selanu (sosedu) pašnika en oral, kjer je največ golo; vsak, kdor je kaj dobil, bi moral pod kaznijo obsaditi svoj del in iz njega potrebiti kamnje, kar je največ mogoče; vsakemu pa bi se moralo dajati dreves iz tistih vrtov. Skor vsakega slišim govoriti: „ko bi se saj enmalo pašnikov razdelilo, bi rad delal; tako pa snejo vse le bogatini.“ Vsak sebi ima najbolj veselje za delo. Potem bi se kmali kamnite goličave ozelenile, drugače bo godba brez glasú. Svetoval bi tudi zasajati na Krasu več tukajšnjih domačih dreves, posebno bresti in topole. Brest se lahko seje, in vsejani brest zraste 5 do 6 sežnjev visok in lepo raven; njegovo listje je dobra klaja za goveda in ovce, bodi si frišno ali posušeno, in na Krasu kaj rad raste. Skušnje kažejo, da kjer se le eden vsadí, tam okoli je brž goščava iz korenin, samo da živina ne sme blizo; brestov les je za vsako rabo, za sodarje, mizarje, kolarje, pa tudi obroči se prav lepi iz njega naredijo. Pri nas se seme lahko dobí; h koncu maja je že zrelo; potem se vseje in v 8 do 10 dnevih se ozelení in kalí prav hitro in močno raste v visoko in pa košato drevo; vsaka prst mu je dobra. Tako tudi topol ima dobro listje, posebno za ovce, ki ga pozimi kaj rade jedó! Sadí se brez korenin, potaknejo se le same veje. — Ako bi se tako pa pridno ravnalo, v malo letih kraške goličave pokrije zelen klobuk, in spominjali bi se še čez tisoč in tisoč let potomci naši Njih ekscelencije c. kr. deželnega poglavarja tržaškega, kakor se spominjamo nekdanjega predstojnika Tominca v Sežani, ki je dal delati ceste na Krasu.“

Ozir v starodavne čase.

Stare stavbe na kolih.

Spisal P. Hicinger.

(Dalje.)

Ondi, kjer so se stavbe na kolih našle, jezersko dno obsega več leg razne tvarine. Zgornja lega je iz nasipa, peska in blata; pod tisto je črna prhla lega, v kteri se nahajajo izdelki in odmečki nekdanjih stanovavcev. Nižja lega je staro jezersko dno, v kterem tičijo ostri konci zabitih kolov; pod tisto pa so lege iz velicega potopa, v kterih se kažejo ostanki nekdanjega slona in nosoroga. Po takem so ta pohištva na kolih iz dosti poznejega časa, kakor nasipi iz velicega potopa, kjer pravijo, da so v druzih krajih že našli prvi sled človeškega bivanja.

Razne in mnogotere so stvarí, ki so se razodele v ostankih tacih stavb na kolih. Iz njih se kaže, kakošne divje in domače živali so se tadajšnje čase v teh krajih redile, kakošne rastline so se sejale in sadile, kakošno orodje se je izdelovalo in rabilo, kakošnega značaja so bili nekdanji tukajšnji stanovavci.

Zmed divjih žival, kakor se kaže iz ostalih kostí, so se nahajale: nekdanji tur, ki je imel grbo in grivo in spred zakrivljene rogove, ter se šteje za prednika sedanje holanške in frislanške živine; bivol ali grbulec, ki je tudi grbo imel, in je soroden sedanjemu turu, kakoršen se redí samo še v bialovieškem gozdu v zahodnji Rusii blizo poljske meje. Dalje je bil rujavi medved, volk, divji maček, jazbec, kuna, dihur, leverca, daber; tudi jelen, srna, severni jelen, divji kozel; še divja svinja in pa močvirska ali šotna svinja, ki je bila manjšega plemena, in je sorodna z domačo svinjo v gorskih švicarskih kantonih. Zmed ptic so se dobivale: rujavi orel, jezerska postojna, mali kregulj in golobji jastreb; dalje čaplja, štorklja, labud, divja gos, raca in tonovšica; tudi divji golob hostni in vodni jereb. Zmed rib in golazen so bile znane: ščuka, karp, klen, losos, povodna želva in zelena žaba, tudi mnogo školjk. Zmed domačih žival so bile: domača krava z majhnimi debelimi rogovi, s sedanjo rujavo živino v gorskih kantonih sorodna, močvirska ali šotna krava, podobna sedanji mali kravi na Škotskem, in še tretje pleme z velikimi lepo zakrivljenimi rogovi, ki je pa pošlo. Dalje je bila svinja dvojnega plemena, podobnega divji in pa močvirski svinji, koza sedanje podobe, ovca pa s kozjimi rogovi, kakoršna se še kaže v gorskih kantonih; še konj in osel, pes pa srednje velikosti, sedanjemu lovskemu podoben.

Zmed gozdnega drevja se med koli in trami ostanki nahajajo od hrasta, javorja, jelše, jelke, smreke in pa od nekega borovca, ki zdaj raste samo v visokih hribih. Zmed sadnega drevja se kaže samo jablana in hruška, ne oreh ne češplja; nahajajo se namreč ožgani jabelčni in hruševi krhlji. Zmed žita se je pridelovala pšenica in ječmen, ni oves ni rež, tako tudi lan, ne pa konoplje; dobiva se namreč še ožgano pšenično in ječmenovo zrnje, in mnogo lanénih izdelkov; tudi lešniki, bukvice (žir) in zrna od jagod in robidnic so se sèm ter tjè našla.

Mnogoteri so za tem človeški izdelki, ki se nahajajo med temi stavbami na kolih. Pred drugim je kamnato orožje in orodje: bojni biti in balte, sekire, kladva in dleta iz kremenika in kačnika ali srpentina; tolkala, drgala in brusi iz pešenika in brusnika; osti za pušice in sulice, noži in pile iz kresivnika. Tudi toporišča pri sekirah in kladvih, ročniki leséni in roženi pri nožih in pilah so se našli; sekire pa so bile v les vdelane, ne na les nataknjene. Ravno takošno kamnito orožje in orodje dandanašnji še rabijo divjaki na daljnih otokih v južnem morji.

Za tem je mnogo posode glinjaste in ilnate; sicer se dobivajo večidel le čepinje, pa iz njih se dá soditi na podobo izdelkov. Posode so narejene iz navadnega ila, ki mu je pesek in ogljen prah primešan, in so le malo ožgane, tudi niso nič pocinjene. Tù pa so lonci, vrči, sklede in skledice in svetilnice, izdelane z golo roko, nektere ozaljšane s črtami in pikami; tudi umetno izdelano vretenice se je dobilo, celó lonec za tri čevlje širok.

Dalje je bronasto orožje in orodje; v izhodnjih švicarskih jezerih se dobivajo le kamnati izdelki; v za-

hodnjih švicarskih in v severno-italijanskih jezerih pa je med kamnatim orodjem tudi bronasto, sèm ter tjè pa samo bronasto. Bron je zmes iz večega dela bakra ali kupra in iz manjšega dela cina; bron, če je razbeljen in se počasoma ohladí, je prav trd. Tedaj se je bron poprej rabil namesti železnega in jeklenega orodja, dokler se namreč jeklo ni še znašlo. Med stavbami na kolih pa se je dobilo bronastega orožja in orodja: bojni biti ali celti, meči, osti za pušice, ravni in krivi noži, šivanke, priponke, igle za v lasé, zapestnice in razna drobnina za kinč. Bronasti meč pa je imel kratek ročnik; kaže se od tod, da so možaki z bronastim orodjem imeli bolj ozke roke, in so manjši bili, kakor pa njihovi nasledniki in premagavci, ki so rabili železne meče. Pri stvaréh, ki so bile za kinč, se nahaja tudi jantar ali smolni kamen porabljen. Vsi taki bronasti izdelki, ki se nahajajo med koljem v jezerih, so enake podobe s starinami, ki se dobivajo na suhem v grobih in drugod. Marsiktero bronasto orodje se je sicer utegnilo iz daljave prejeti, vendar tudi v domačíi se je zamoglo napraviti; saj se je v genevskem jezeru našel kalup za litje, drugod pa sled od livnice.

Tudi leséno orodje, zlasti hrastovo in javorovo, se je še obdržalo, namreč česala, noži, tolkala, biti, loki, toporišča, cepci; tudi kolo se je našlo, v bodamskem jezeru pa skleda, ki se pozná, da je bila s kamnato balto izdelana. Še so se dobile pletene in tkane stvarí, pa vse lanéne, nič konopnih; namreč ožgane vrvice, trakovi, vrví, mreže, tkanine za oblačila, plahte, pogrinjala. Celó kruh se je našel v plošnatih hlebcih, pa črn in v ogel spremenjen; ostanki od otrobov in pšeničnih in ječmenovih zrn so se v njem znali.

Zmed koščenega in rženega orodja se dobivajo šivanke, šila, iglé za pletenje, ostí za pušice in sulice, kinč iz merjasčevih in medvedovih zob; nektere stvarí so žlicam, nožem, vilicam in tkavskim suvavnicam podobne. Kar se tiče najdenih kostí, je pomljivo, da dolge votle kostí so vse razbite in razklane, ker se je namreč muzeg hotel iz njih posrkati. Tudi kosovi usnja so se našli v bodamskem jezeru.

Človeških ostankov pa se je med koljem v jezerih našlo celó malo, nektere otroške kostí, in tri glavne čepine; o njih se pa sodi, da bi utegnile že bolj iz zgodovinskega časa biti, ena celtiška, ena rimska, ena germanska. Po takem so stanovavci teh stavb na kolih svoje grobe imeli na suhem; marsikteri grob, ki se je doslej štel med celtiške, je tedaj verjetno bil tega jezerskega ljudstva. (Dal. prih.)

Národne stvari.

Koliko časa bomo še odlašali?

Preteklo je 8. svečana že 16 let, kar največega lirika slovanskega krije črna zemljica. Veseli vživamo krasni sad, ki nam ga je bolno njegovo srce rodilo, a vendar se nobeden ne zmisli pojasniti okoliščin, v kterih je genijalni ovi duh nekdaj med nami živel: ni ga nobenega, ki bi življenjopis Prešérnov spisal, s kakoršnimi drugi narodi svoje korifeje časté!

Koliko časa, Slovenci, bomo odlašali še to dolžnost? Koliko časa se bomo še tolažili s priljubljeno zanikrnico „bomo že“, posebno pri takem delu, kteremu je obotavljanje na veliko ujmo? Kako to, da pri toliki množini rodoljubov slovenskih imamo vendar premalo delavnih mož! Ne zabimo pšice, ki jo je neumrljivi Prešern zagnal na one vse, ki le v-se jemljejo, pa nič od sebe ne dajó, rekši:

„V Ljubljani je dihur, ki noč in dan žre knjige,
Od sebe pa ne dá najmanjše fige.“

Že do zdaj se je morebiti marsikaka črtica o ranjkem pozgubila, ki bi jo bil prihodnji životopisec dobro porabil. Al prepozno vendar še le ni; le trdne volje je treba. Še se dobí kak prijatel ali znanec pesnikov ali kdo drug, ki o njegovem življenji kaj vé. Ti naj vse, tudi najmanje črtice, ki nam njegovo življenje, njegov značaj in način mišljenja pojasnujejo, v slovenskih časnikih objavijo, ki bodo gotovo tako važne rečí radi sprejemali. Tako se bo gradivo napravilo, iz kterega bode vešta roka še z druzimi pripomočki kritični životopis našega pesnika izdelala, s kakoršnimi drugimi narodi še celó možake srednje mere slavijo. Poprimimo se tedaj Slovenci brez pomude tako važne rečí; ne odlašajmo je dalje! Ne bodimo tako zanikrni, da v tisočletnici našega, na svojem polji največega pesnika, o življenji njegovem še toliko ne bodemo vedeli kot drugi narodi o svojih, pred mnogo stoleti umrlih prvakih. Se nam li ni bati tudi graje naših potomcev, ki bodo željno o vzrokih žalomilih pesmic popraševali, če jim ne pripravimo pojasnjenja neugodnih okoliščin, ki so pesnika tako hudo pritiskale in mu žalostnice te izsilile. Toraj na delo, dokler je še čas! A. D.

Pisma slovenskega učenika
svojemu bratu.

(Dalje.)

17. Pismo.

Pod Ratitovcem na Gorenskem.

Dovoli mi, predragi moj, da se v mislih še enkrat vrnem v Holomuc, kajti moj portfêl, ko sem ga še enkrat pregledal, obsega še marsiktero zanimivost, ki Ti je nisem v 16. pismu povedal, pa Ti vendar utegne mikavna biti.

Žalostno ti je, dragi brate, o jutranjem času šetati po Holomucu. Srečuješ namreč pogostoma v težka železja vkovane vojaške jetnike, ki so obsojeni v tamnice tukajšnje trdnjave. Nekteri, menda kar je boljih, opravljajo zjutraj in popoldan nektere ure služabniška dela pri viših častnikih trdnjavskega poveljništva. Al žalostno godbo delajo ti strežaji svojim gospodom z rožljanjem težkih verig! Slehernega teh jetnikov spremlja korak za korakom stražnik-vojak z nabito puško in nataknjenim bodalom. Če dodamo temu še težko železje, v ktero so noč in dan vkovani, se človek res prečuditi ne more, kako morejo taki zavarovanci pobegniti s trdnjav. In vendar se večkrat čuje kaj tacega.

Al pustiva nemili ta pogled, in vrniva se raji k drugim znamenitostim.

O imenitni holomuški astronomiški uri, ki ji razun enake pražke ni para v naši carevini, si brate, gotovo z menoj vred že kaj čul. Stojí ti prislonjena na severno steno mestne hiše (rotovža) in sega od tal celó gori memo druzega nadstropja. Naredil jo je okoli leta 1490 Andrej Pohl. Leta 1572 pridelala sta ji Jan Pohl in Pavel Laubensky umetni planetar in trijančanje (Glockenspiel). Leta 1746 popravljali so jo zopet in dodali takrat stoletni koledar do leta 1847. Razun planetarja, starošnega časomera — kazajočega 24 ur — in stoletnega koledarja so spodaj pod tem napravljena še čvetera kazala (Zifferblätter); zgoraj pa je mnogo podob in angeljev s kladvički in zvončki, podoba Marije Device z detetom Jezusom, sv. 3 kralji in mnogo druzega. — Škoda, da ta preimenitna ura zdaj stojí, in da bo menda še dolgo stala! Podobe na nji so neki vsako uro opravljale drugo delo, prihajale iz znotranjih prostorov in zopet odhajale, bingljale z zvončki itd. — Ali res, kakor nekteri trdijo, ne ume nihče popraviti

te ure, ali se bojijo le obilih stroškov, ne vem; to pa mislim, da je bôsa in prazna govorica, da so mojstru, ko jo je izgotovil, po završenem delu očí staknili, češ: da bi nobene enake več ne naredil! — Od astronomiške ure podajva se v duhu, brate, v vojniško dvestolpno cerkev pri Marii Snežnici, ki so jo zidali jezuiti. Že unanja obzidja pripravljajo človeka na občudovanje notranjih lepotij. Le škoda, da take cerkve, s tolikimi stroški in toliko umetnijo nekdaj zidane, dandanes večidel žalostne samote medlijo. Največa lepota holomuške garnizonske cerkve pa je in ostane njena orgelna omara. Premedel sem vendar že marsikak kot, al tako krasnega dela še nisem vidil.

Zdaj pa idiva še v metropolitansko cerkev, ki stojí na najvišem holmu vsega mesta. Tukaj se gledé stavbine vrednosti kaj posebnega že zunaj ne vidi, pa se tudi znotraj ne najde. Bogatije ima sicer cerkev silne, al ne dajo jih viditi vsaki dan. Obok ozke cerkvene ladije podpira osem stebrov, izmed kterih sta sprednja dva prečudno na okrog opasana in objeta od precej velikih orgel, na ktere se o delavnikih pri korarski maši igrá. Razun teh dveh orgel, ki pogled v presvetišče nekako zeló omejujete, ima cerkev še druge, vrlo velike, na glavnem koru. Presvetišče, na videz veliko novejše od ostale cerkve, je kakih 10—12 stopinj vzdignjeno nad njo, in je zeló visoko in prostorno. Ob straném stojijo korarski stoli in škofov sedež. Pod presvetiščem nahaja se prostorna kapela in v nji se postavlja božji grob. Na južni strani cerkvene ladije prizidani ste dalje dve kapeli, v kterih eni se nahajajo v dragoceni shrambici svetinje sv. Pavline, varhinje holomuške; v drugi pa ostanki zveličanega Janeza Sarkander-a, pred malo leti z velikimi slovesnostmi le-sem preneseni. Največi kinč pa so metropolitanski cerkvi njeni čveteri, orjaško-doneči veliki zvonovi, kteri tehtajo 136, 75, 32 in 17 centov. Véliki zvon je bojé najtežji v Moravii. — Od metropolitanske cerkve ni daleč tudi do knezo-nadškofijske palače. Znamenita je ona zlasti zastran tega, ker sta stolovala v nji leta 1848 od 14. oktobra do 2. decembra cesar Ferdinand in njegova sopruga cesarica Marija Ana; v véliki dvorani te palače je nastopil tudi dne 2. decembra onega leta vladarski prestol naš sedanji cesar Franc Jožef I. — Znano bi Ti utegnilo tudi to biti, da holomuški nadškof ima prečastno predstvo, da krona avstrijske cesarje kot kralje české. Tukajšnji nadškof in njegovi kanoniki morajo biti plemenitega stanú; pa imajo tudi prebogate dohodke. Knezo-nadškof ima pred saboj, gledé dohodkov, le enega cerkvenega kneza, nadškofa ostrogonskega na Ogerskem.

Kot posebno znamenitost holomuško Ti moram tudi še to povedati, ki je dozdaj še nisem nikjer staknil, da so namreč prodajalnice ene vrste, kakor tudi kavane, sladkarnice, knjigarne itd. vse skupaj ena poleg druge. Tako vidiš, na pr. v eni ulici same železninske štacune, v drugi same prodajalnice za obleko, v tretji špecerijnice, v četrti kavane itd. Za kupca je to kaj pripravno; prodajavci pa imajo tudi priliko, drug drugemu nevošljivemu biti, ker vsak vsaki hip vidi, kako tržuje sosed, ko sam praznuje.

To, dragi moj, sem Ti hotel še dodati v holomuški popis. Vès Tvoj Jože Žlindrovič.

Ozir po svetu.

Pisma iz Srbije o Srbii.

(Dalje.)

Od Grocke do Smedereve sem vidil sam lep Banat na levo, kajti na desno so mi hribje pogled zapirali. — Okoli Smedereve so prelepi vinogradi; istina je, da vino smederevsko je vrlo dobra kaplja. Od Smedereve naprej smo jo na desno zavili po lepi ravni cerkvi brez klancev. Ostra burja nam je obraze neusmiljeno brila, in vendar voznik, kteremu je žena moja svitlo dvajsetico poklonila, da bi si nove opanke kupil, bil je bos na obeh nogah. Sezul je namreč ostalo mu opanko in jo bacnil na voz. Vprašam ga: zašto nisi opanke si kupil za poklonjene ti pare (krajcarje)? „Pa šta bi kupivao? — mi odgovorí. „Da sam kupio, morao bi dve da kupim, jer samo jedne neče niko da proda. A što dve da kupim? počem v mene još je jedna dobra! Da sam kupio, imao bi sada tri, a imam samo dve noge! Kod kuče imam kožu, pa ču izgraditi opanku si sam, i evo! mi poklonjenu cvanciku v žepu. Hvala vam, gospoju, za cvanciku!“ odgovorí niti na duši niti na telu pokvarjen Adamov sin v moje veselje in zadovoljstvo, ki je ostal kakor ga je Bog vstvaril. Mehkužnosti in nečimernosti ne pozná; zima, lakota in žeja ga ne plaši; postelja so mu gole dile ali zemlja, zglavje kamen, jed paprika, česen, čebula, fižol, zelje in kos kruha; pijača, čaša rakije in duhan; obleka pozimi in poleti lahke gate in srajca, ktere pa nikoli ne zapne, marveč najhujši burji svoje nedolžne gosli kaže, in pri vsem tem je zdrav, velik in čvrst ko hrast. In tacih nepokvarjenih sinov je Srbija polna, da jih sme z orožjem v roci na Turke pustiti, — zlo — zlo za Turke! kajti vsak v svojem ko škala trdnem telesu junaško srce in smrtno sovraštvo do Turka nosi. Tako v živahnem pogovoru s kočijažem svojim dospemo na samoti do neke lepe krčme. Bilo je ravno okoli poldne. Tù nekoliko postojimo in stopimo v gostivno. V sredi grozno velike veže je bil strašen ogenj; same klade so bile naložene; nad ognjem sta visela dva velika kotla; v jednem se je kuhalo zelje z mesom, v drugem fižou — srbska najboljša jela! Na vsaki strani velike veže je bila po jedna soba; jedna za gospôdo, druga za proste ljudí. Mene z družino mojo pelje gazda prijazno v gosposko sobo; moral sem že nekako na gosposko cikati. V gosposki sobi ste bili dve prosti, ne pogernjeni mizi iz smerekovih dil že mnogo mnogo let stari; zraven je stalo nekoliko starih stolov in dve leseni stari klopi. Na sredi sobe je bila lepa žužemberška železna peč; okoli peči mnogo popotnikov, ženskih in moških; na strani v sobi je bilo ognjišče, kjer je tudi velik ogenj gorel. Vsedemo se za mizo; pijemo rujno vince in prigrizujemo iz Beligrada donesene purane. Soba za proste ljudí ni imela niti mize, niti stolov, niti klopí. Bila je in je prazna velika soba s pričnami, na kterih ljudjé ponoči spijo, podnevi čepé jedó in pijó; največ pa je bilo ljudí okoli ognja v veži. Gazda (gospodar) jim je iz kotlov v skledice zelje in fižon zajemal, oni pa so okoli ognja čepé ručali.

Čez kake poli ure jo udarimo po ravni cesti naprej in pridemo v mraku do neke krčme na samoti, v kteri smo prenočili. Tudi tukaj je bil na sredi velike veže velik ogenj, je gotovo še tudi zdaj; okoli ognja so ljudjé po tleh čepeli, nekteri na malih trinogatih stoličkih sedeli, vsi pa večni ogenj gledali v dveh kotlih, v kterih se je kuhalo zelje z mesom in fižon, na ražnu pa se je veliko jagnje vrtilo. Tudi ta hiša je imela na vsaki strani veže po jedno sobo. Gazda nas pelja v lepšo, mislim, gosposko sobo, v kteri pa ni bilo niti kake mize, niti kakega stola; za kinč pa so bile obešene po steni puške, pištole, handžari in podobe ruske carske rodovine, kakor po vseh kučah srbskih. Na strani so bile pa gole dile za počivanje in spavanje. „Izvolite?“ vpraša nas gazda. Vina in pečenja, mu odgovorim. Vsedemo se po pričnah in evo, gazda nam prinese kmali oko (bokal) dobrega vina in v skledi velik kos na ražnu pečenega jagnjeta, kterega z ro-

kami in zobmí razcukujemo in v gladne želodce spravljamo. Okrožnikov, vilic in nožev nismo imeli s seboj, kajti dal sem jih na volovske voze. In zopet sem se prepričal, kadar je človek lačen, da vseh teh rečí treba ni. Po večerji se vležemo po naših mehkih modricih in se odenemo s toplimi kocmi, ki smo jih seboj peljali; kajti naše mehkužne, od mladosti razvajene kostí niso zadovoljne z golimi dilami in trdo zemljo kakor so srbske. Ostali popotniki so ležali po golih tleh okoli ognja v veži, nekteri pa v drugi sobi po tleh in klopéh. Po sladkem spanju se ravno vzdignemo, popijemo rakijo in črno kavo, otroci pa nekoliko mleka, pa hajd po ravni cesti naprej! (Dal. prih.)

Dopisi.

V Pragi 5. marca. + — V 4. listu „Novic“ sem Vam pisal o letnem zboru gledišćinega odbora, ter o volbah novih odbornikov. Kakor sem omenil, bilo je v zboru prav živo. Misli o poljskem povstanji razdvojile so že pred dvema letoma českí narod v dve stranki. Gledišćine zadeve pretile so ga zdaj še bolj razcepiti. Obe stranki se sicer v tem zlagate, da se ima veliko narodno gledišče zidati, al o poti, po kterej bi se mogel ta cilj doseči, ste si navkriž misli. Stareja stranka (ktere organ je „Národ“) spoznavši, kako težko, da, rekel bi, nemogoče, je v sedanjih časih samo z dobrovoljnimi zbirkami sebrati 500.000 gold., misli, da bi se ta stvar imela prepustiti deželnemu zboru; kakor se je namreč nemško gledišče na deželne stroške zidalo, tako naj bi se zdaj po vsej pravici zidalo tudi česko. Mlajša stranka pa, ktero zastopajo „Národní listy“ in „Hlas“, misli o tem drugače. Ona hoče imeti narodno gledišče, ne pa deželno. Ako bi se namreč gledišče na deželne stroške zidalo, zidalo bi se s českimi in nemškimi denarji; gledišče bi po takem ne bilo več čisto narodna naprava; Nemci pa bi jim mogli spotikati, da si niso môgli sami gledišča napraviti. Al stranka, ktera to trdi, ni pomislila, da se tudi nemško gledišče ni samo z nemškimi, ampak tudi s českimi denarji zidalo! Pisalo se je prav hudo na uni in tej strani, in žalibog da ne vselej „sine ira et studio.“ Kmali po tem bila je druga občna seja, v kterej so se novi odborniki še enkrat volili, ker so nekteri mislili, da ni bilo v prvi seji dosti udov pričujočih. Volbe so izpale sploh, kakor v prvi seji; namesti predsednika g. Dittricha, ki ni volbe sprejel, je bil izvoljen g. Urbánek. Kakor prva, bila je tudi druga seja živahna. Konec debate je bil ta, da ste se obe stranki sprijaznili. Novi odbor, po večem sestavljen iz mož mlajše stranke, napenja zdaj vse sile, da bi, čim pred, sebral potrebnih 500.000, ali kakor nekteri mislijo, še celo 800.000 gld. Najpred hoče poskusiti z nabirko; ako ta ne gre spod rok, hoče napraviti loterijo; in še le, ako bi oba ta načina ne zadostila, misli se obrniti na deželni zbor in po takem vendar kreniti na pot nasprotne stranke. Tako je konec nemilega prepira; politično in narodno življenje je zopet enmalo potihnilo, da so mogli ljudjé tem bolj vživati pustnih veselic. In res se letos niso mogli pritožiti o tem. Bilo je veselic, da morebiti še nikoli toliko. Dasi je bil pust dolg, vendar ga ni bilo dneva, da ne bi bilo mnogo večih ali manjših plesov. Med narodnimi plesi bil je gotovo najlepši tako zvana „národní beseda“, ki se po vsej pravici sme imenovati naroden ples; kajti ne vdeležujejo se ga le nektere vrste ljudí, marveč je vsakemu poštenemu človeku svoboden vhod. Ne bom Vam ga obširno popisoval, vendar pa ne morem zamolčati zanimive kratkočasnice, ki se o tem plesu pripoveduje. Radovednost žene nekega Nemca na omenjeni ples. Da pa kaže svojo srčnost prav očitno, neče drugače govoriti kakor nemški, ter prosi znane česke umetnice, ki je tudi Ljubljančanom še v dobrem spominu, gospodičine Zadrobilkove, naj ž njim pleše. Vljudno ga vpraša: „Gospod, znate li českí?“ „Ich kann zwar — zavrne junak — aber — ich will nicht (znam sicer, al — nečem.“ Na to mu gospodičina odgovorí: „Tudi jez znam plesati al — nečem.“ — Čisti dobiček, ki je bil namenjen narodnemu gledišču, znesel je 735 gold. Res lepi novci; al le kapljica so v morje tistih 500.000 gold. — Tudi bujni „Sokol“ ni hotel zaostati ter napravil je sjajni ples na Žofinji; 25. februarja pa v svoji prekrasni telovadnici domač maškarni ples. Obe zabavi bili ste prekrasni; iz najviših krogov vdeležilo se je mnogo gostov. Pa saj ni čuda, kajti „Sokol“ je gotovo eno najbolj priljubljenih praških društev. — Naj omenim še dveh večih narodnih zabav, ki jih je napravila „umělecka beseda.“ To društvo je komaj dve leti staro, in že je rodilo premnogo sadú; posebno na polji umetnosti, ki je njen cilj. Spomnimo le lanske Šekspirove slavnosti, ki se na vsem kontinentu ni nikjer tako svečano obhajala kakor v Pragi. Letos misli zopet pristojno proslaviti spomin laškega pesnika Dante-a. — Pust je minul in nastopil je resni postni čas. Začele so se postne pridige z misijoni; vendar se ne zabi obdelovanje ved in umetnosti. Že je prišlo mnogo umetnikov v Prago, drugih se še pričakuje. Ne mine skoraj dan, da ne bi imeli kakega večega muzikalnega koncerta. Razun tega pripravlja se še več razstav. Danes na pr. so se razstavile slike črnogorske kneške rodbine, ki jih je izdelal slavni českí slikar Čermak. Najvažniša razstava pa bode 22., 23. in 24. t. m.; izložili se bodo namreč izdelki iz česke svile. Prejemajo se sicer svilni pridelki tudi druzih avstrijskih dežel, vendar darila se bodo le domačim delila. — V pondeljek 27. februarja je g. Vilimek, vlastnik „Hum. listov“ prestal osemmesečni zatvor; 28. februarja pa so spustili g. Vinklerja, bivšega redaktorja „Boleslavana.“ — Od novega leta izhaja čez 70 českih časopisov. Gotovo lep napredek! Al podoba je, da bi bilo bolje, ako bi jih nekoliko manj imeli; ker so tako materijalne in duševne sile preveč razcepljene, se nikakor ne more pričakovati le dobrega zrna. Posebno na beletrističnem polji bi bilo želeti, da bi se vsaj po dva lista v enega združila. — Nemilo nas je presunil žalostni razpor o ljubljanski čitavnici, ki je morebiti razdvojil tudi ljubljanske rodoljube. Čemu to? Bog daj, da se ta stvar skoraj poravná! Tem bolj pa nas je razveselila novica, da bode čitavnica s „Sokolom“ napravila v javnem gledišču besedo. Naj bi to še večkrat storila, — morebiti tudi v prid slovenski Matici. V Pragi napravljajo društva, razun svojih domačih društvenih zabav, večkrat tudi očitne besede, ki se jih more vsakdo vdeležiti. Tako društvo očitno pokaže, kaj veljá in koliko narodu koristi; koristi pa še posebno s tem, da odmeni čisti dobiček navadno kaki narodni napravi. Ne bi mogli tudi o tem posnemati svojih severnih bratov? — Z Bogom!

Od sv. Petra blizo Maribora 8. marca. — 3. dan t. m. bil je nesrečen den za tatove — saj pri nas. Zgodaj v jutro sta podila dva človeka tukaj mimo neko govejo živino. K sreči, al za tatova k nesreči, jima pride naproti srenjski župan gredé k službi božji. Ker ni poznal omenjenih človekov in se mu je vse nekako sumljivo zdelo, pobara ju: od kod da sta in kam da podita živinče? Zmedeni odgovor je potrdil sum njegov; brž ju zavrne župan, zastavi živinico pri bližnjem sosedu, peljá zasumljena tatova seboj ter ju dene pod varstvo v tukajšnji farovž. Med tem pošlje glas svojemu služabniku in gré k sv. meši. Po dokončani službi božji hoče ju natančniše zaslišati, — al v tem hipu

pribeží žena, kteri je bila ravnokar krava iz hleva ukradena ter praša: ali nihče ni kaj vidil ali zvedil? Brž je bil pravde konec. Zdajci so tatova z živino vred podili na bližnjo sodnijo v Maribor, kjer je dobila gospodinja svoje živinče, tatova pa zasluženo kazen. Našemu županu pa gré čast in hvala, da ne stopa samo tatovom na pete, kakor je pri tej priložnosti pokazal, temuč da si sploh prizadeva mir in poštenje ohraniti v svoji občini! — Čudno pa še bolj je sledeče, kar Vam naznanjam, ljube „Novice.“ Necega dné gré žena domú iz bližnjega mesta, v kterem je imela opravíla; za njo pa hití celo uro neki mož, kterega ni poznala. Zdajci jo popade, na tla podere, ter neusmiljeno davi, kakor da bi hotel njo in otroka, kterega je pod srcem nosila, umoriti. Žena kričí in prosi v imenu najsvetejšem, al zastonj. Ko vendar hudobnik namena peklenskega dosegel ni, ji vzame denar, ki ga je pri sebi imela in vse drugo, kar si je bila nakupila v mestu. Drugi den je porodila žena, in akoravno se je bilo zlo bati za ženo in otroka, sta vendar oba še pri življenji. Zgodilo se je to pri belem dnevu na celó očitnem kraji. Žena ni poznala hudobneža, al iz okoliščin in druzih znamenj se sklepa, da je bil neki ptuj potepúh, kteri pobira in nosi cunje v bližnje mesto. Bolj natanko se dosihmal ni dalo zvediti nič o njem. — H koncu še eno: Imeli smo kakor vsako leto popisovanje ljudí, kar je tukaj neobhodno potrebno, ker vsako leto veliko ptujih vincarjev le-sèm priroma. Pri tej priložnosti, se vé da naš predstojnik, veren spolnovavec svojih dolžnosti, ostro terja domovinske liste (Heimatscheine) od vsacega, kakor to postava veléva. Prišel mu je v roke tak, posebno zanimiv list, ki kaže „veliko stopnjo“ nemške kulture nekega župana. Naj ga podam tudi bravcem „Novic“ od besede do besede *):

Land: —
Pol. Bezirk: — — Stattur elenglichen Gesichte Grosser Mann,

Heimatschein

womit (15 kr.) N. N. bestätiget wird, dass
Name: N. N. ehelicht die N. N.
Charakter und Beschäftigung: mit Bewilligung des k. k.
Alter: Graf Kinski in Jare 18.. Geboren
katholische Winzer
Stand (ledig oder verheiratet): Verheiratete Schwarzen Haren
in der Gemeinde das Heimatsrecht besitzt: und braunen
Augen spricht deitsch und windisch und ist das
Schreiben unkindig.
Dieser Schein ist die Dauer Von 4 Jare 1865 gieltüg
am Jener 364
Eigenhändige Unterschrift der Partei:
L. S. Für die Gemeinde:
N. N.

Da taka pisarija nikomur ni podobna, bo vsak pritrdil. Župan je moral tudi do dotičnega kulturista sam pisati in za bolje razjasnjenje prašati. Na to pa prejme sledeče pismo, ki je pravi dvojček prvemu: „An die löbl. Gömeinde-Vorstehung. ist schon über 20 Jare das ist der N. N. aus dieser Gemeinde fortgangen schon und im Jare 18.. ist büder Zurick Komen Zum N. N. bei iem bar.. Jare und er hat aus N. keine Ehebewiligung krüegen in dieser Zeit bar N. N. nicht =

Hier inn die Gemeinde Nach der Bestümmung des §. 33 des Gösetzess durch einen ununterbrochenen 10 Jare mit einem ordentlichen Erwerbe verbundenen Aufrechthaltung an einem Orte; wide §. §. 10 und 11.“ — Naš župan pa zdaj toliko vé kakor iz prvega lista. In vendar trdijo nekteri, da ni treba domačega slovenskega jezika v kancelijah!!

*) Z večimi pismenkami natisnjeno je bilo tiskano kakor je navada v domovinskih listih — vse drugo pa je po pisanji natanko posneto.

Iz Trsta 10. marca. —k— Sinu prečastitega našega medicinalnega svetovavca gosp. dr. Schrott-a se je kaj redka čast zgodila, da je pod krilom Njih Veličanstva presvitlega cesarja na vseučelišču dunajskem 16. dne u. m. prejel doktorstvo pravoznanstva. Tako izvrsten je bil mladi gosp. Ferdinand Schrott v svojih študijah, da še le 22 let star je že doktor pravoznanstva. Presvitli cesar ga je obdaroval za to z dragocenim prstanom.

Iz Jelšan v Čičih 10. marca. — K dopisu iz Novega grada v 9. listu letošnjih „Novic“ naj omenimo sledeče. Kakor je čitateljem iz onega dopisa znano, smo tudi mi „Čiči“ ali prav za prav „jelšanski pevci“ pri veliki besedi 19. u. m. v Bistrici dve pesmi peli, namreč „Vojaško“ (pa ne Fleiš.) in „Domočustvo.“ Da je naše petje dopalo, drago nam je; čeravno nam poleg mnozega dela malo časa ostaja za pesmi, vendar, ko smo se celi dan potili v gozdu, na polji ali pri vožnji in bi se nam na večer najbolj spanje prileglo, radi hodimo se še peti učit. Al naj nam častiti dopisnik iz Novega grada za zlo ne vzame, ako mu povemo, da smo v Jelšanah že zdavno pozabili „Kraljeviča Marka“ in tisti klavrni „ani-nina“ itd., in da pojemo le bolj nove mnogocenjene slovenske in hrvatske pesmi. Pa tudi ne gojimo samo kratkočasnega petja, temuč tudi cerkveno; Miklosičeva maša in Riharjeve pesmi so nam zeló navadne stvarí. V cerkvi včasih sami moški pojemo četveroglase, včasih pa tudi združeni z deklicami. Žal nam je, da nismo tudi naših vrlih deklic v čitavnici bistriški pokazali, da bi bili slišali, kaj da znajo. Pa kar ni še bilo, utegne drugi pot biti. Čitavnica, oj to je pač lepa naprava, da človek saj peti in govoriti sme po domače, kakor mu je Stvarnik grlo ustvaril. Zato nam 19. svečan l. l. vedno v milem spominu ostane. Živili vsi slovanski pevci!

Čiški pevci.

Izpod grada na Dolenskem 11. sušca. V naših hribih in gorjancih se nam o letošnji zimi prav slabo godí, snega imamo že več kot od več. Ravno smo se nadjali, da bo sušec svečanovega iz poti spravil, kar naenkrat menda namesti z repom z glavo zvije, ter začne 7. dne z burjo zlo snežiti, in še zdaj neprenehoma noč in dan sneží, in že je sneg, dasiravno ga mokra zemlja zlo jé in pije, za pol moža visok. Podgorci zlo javkajo, ker jim živinske klaje primanjkuje, nastilja pa celó nič nimajo; za ozimino pa se tudi zeló bojé, da ne bi jim pod snegom segnjila. Bog pomagaj! kaj še bo, ker za denar jim je že zdaj tako trda, da davkov ne morejo plačevati, in zavoljo tega grozni boben poje!

J. O. Lepstanski.

Iz Borovnice 9. sušca. R. — Sušec nima samo zavitega repa, ampak včasih tudi prav muhasto glavo. Tako je nam letos te dni strašni roj snežnih muh iz svoje glave izpustil. Ko so v naši okolici iz nekoliko prebujene in oživljene zemlje pririle in se že razcvetale slepice *) (Helleborus niger), snežno beli zvončeki (Galanthus nivalis), spomladne nunke**) (Crocus vernus), trobentice (Primula acaulis), rigeljci ali male marjetice (Bellis perennis) in pridnim bčelicam tolikanj zaželjena resa (Erica carnea) tudi se že rudečiti in razcvetati jela, se je nam te dni do kolena sneg navalil. Čbelarji ne vedó, kaj bi po-

*) Sploh se tukaj tako imenujejo. Ko sem popraševal, zakaj jih tako zovejo, so mi djali, zato, ker revice ne vedó, da ima sušec zavit rep in da kakor slepe rijejo na beli dan.

**) V Loškem potoku in v njegovi okolici se sploh tako imenujejo (collectiv) nučje, kar se mi dosti boljše in primernejše dozdeva, kakor prestavljeno ime „spomladanski žefran.“ P.

čeli. Po lanski slabi jesenski ajdovi paši so le s pičlim živežem preskrbljene panjove čez zimo shranili, nadjaje se, da bo morebiti zima čbelam ugodna in se bo zgodaj spomlad pričela; al zime neče biti ne konca ne kraja; nekteri so že davno ob čbele, drugim pa, kterim so še kteri panji ostali, skrbno in plašno hodijo nastavljat uho, ali se še kaj giblje in šumljá v panjovih. — Danes smo pri nas prav slovesno obhajali znameniti praznik slovanskih aposteljnov sv. Cirila in Metoda. Imeli smo péto sv. mašo, h kteri se je obilno vernega ljudstva sešlo in pri kteri smo združeni prav goreče molili in prosili: naj bi vsemogočni Bog po prošnjah teh velikih poslancev svojih se tudi na nas slovanske narode milostivo ozrl, vse sovražnike naše sramotno ponižal, ter nas vse k edinosti prave sv. vere pripeljal in tudi nas kedaj poveličal!

Iz Ljubljane 12. sušca. R...č. — Časopisi naše dežele so nam naznanili žalostno novico, da sobratje naši na Notranjskem so v velikih stiskah; kolika nadloga pa njim in njihovemu blagu (živini) še pretí do novine, lahko si vsak sam misli. Ker so nadloge tako velike, je toraj treba zdatne podpore v denarjih, živežu in krmi. Upati je sicer, da bo naše sosebno radodarno ljudstvo radovoljno pripomoglo revežem z darovi, kar koli bo mogoče. Da bi pa podpora obilnejša bila, ali bi ne bilo prav, da v trgih in vaséh se župani, njih svetovavci in odborniki, pa tudi drugi rodoljubi bire poprimejo, to je, da milodare od hiše do hiše nabirajo? Če se milodari po hišah nabirajo, gotovo se bo več nabralo, kakor če se čaka, dokler kdo in kdaj kaj podari. Deželanom našim primanjkuje sicer sploh novcev; toraj iz vasí ni pričakovati dokaj denarne podpore; temveč se je pa nadjati zdatne podpore z žitom ali kako drugo hrano in krmo, posebno če bi se bralo od hiše do hiše. Naše ljudstvo je usmiljeno (saj vidimo, koliko denarja gré še v celó ptuje dežele) in daruje rado, kar vtrpí; pritrgali si bodo daritelji sebi, da le polajšajo nadloge sobratom in jih rešijo glada, ki jim pretí. Darovi naj bi se začasno hranili v farovžih; na mesto jih potem spraviti, menim, da ne bo težko, saj se v vsaki soseski nahajajo možje, ki radi revnim brez plačila kaj storijo. Za biro od hiše do hiše je pa zdaj tudi najpripravniši čas, ko ni še poljskega dela; toraj se lahko kak dan v ta namen odloči. — Opomnim naj še, da so se po tej poti bire tudi v poprejšnih časih vselej zvrševale, kadar je veča potreba bila in je bilo treba zdatniše miloščine. Poprimite se toraj vrli župani, srenjski svetovavci, odborniki in pa tudi drugi rodoljubi z združenimi močmí nabere milodarne! Le po tem takem je upati, da se doseže blagi namen njih ekscelencije visokospoštovanega gosp. deželnega poglavarja, ter se rešijo siromašni Notranjci iz velicih svojih stisk.

Iz Ljubljane. V poslednji seji kmetijske družbe so v odsek, ki ima prevdariti ministersko sporočilo, za ktere kmetijske pridelke naj bi se znižala vožnina po železnici, bili izvoljeni gospodje: predsednik F. Terpinc, župan dr. Costa in dr. Orel. Kar ni kmetijstvo, naj se obrtnijski zbornici prepušča v prevdarek. — Jajčica japaneških svilnih črvičev, ki jih je kmetijska družba naročila za-se in za nekoliko druzih svilorejcev, so ji došle iz Vratislave in se bojo razposlale. — Sporočilo poddružnice metliške o slovesni podelitvi srebrne svetinje pridnemu sadjorejcu Matiju Težaku je bilo radostno sprejeto in sklenjeno, da se poskrbijo poddružnici sadna drevesa in cepiči. — Po predlogu gosp. Schmidt-a se obrne družba do c. k. kupčijskega ministerstva zavoljo pavolnega semena. — Kmetijske razstave, ktere bojo letos v Kolonii (Köln), Stettin-u in Oporti in h kterimi je povabljena naša družba, se bojo razglasile v „Novicah“ in „Triglavu.“

— Gosp. dr. Lovro Toman nam je iz Dunaja naznanil veselo novíco, da po pogovoru z gosp. državnim ministrom se bode radovoljno Notranjcem pomagalo iz državne kase, ako pomoč deželna ne bi zadostovala. — Ker v teh siromašnih krajih poljodelstvu letošnje leto žuga najhuja nadloga zavoljo tega, da bi več tisoč oralov zemlje moralo neobdelanih ostati, ker nimajo ne semenskega žita, ne sočivja ne krompirja, je deželni odbor iz deželnega zaklada izročil c. k. deželnemu poglavarju 1000 gold. s tem odločnim pristavkom, da za ta denar kupi za obdelovanje zemljišč potrebnega semena.

— Mestni župan, kot predsednik komisije, ktera oskrbuje ubožnico ljubljansko (Armeninstitut), z razglasom od 24. svečana naznanja, da dohodki njeni so lansko leto znašali 16.521 gold. 3 kr., iz kterih je 395 ubozih na dan dobivalo po 5, 7, 10 in $10^1/_2$ kr., špitalniki pa po 13 kr., kteri vsi skupaj so lansko leto prejeli 13.757 gold. 30 kr., razun tega pa je bilo še drugim ubozim podeljeno 1290 gold. 99 kr. Ker pa je siromaštvo čedalje veče, prosi omenjena komisija, naj bi dobrotniki s prostovoljnimi svojimi darovi pritekli ubozim letos zdatneje na pomoč kakor lani, ko je ubožnica za 500 gold. manj dobila kot 1863. leta, in naj bi do konca tega meseca se pri mestni kasi oglasili, da se jim za vplačano miloščino dajo karte, ktere kažejo, da so rešeni pohišnega beračenja.

— V „Triglavu“ nam o sirotinskih zadevah natanko izveden pisatelj odkriva stan premoženja, ki je namenjeno sirotnici kranjski (Waisenhaus). Iz zapuščin mnozih dobrotnikov, ki jih na drobno našteva, se je od leta 1725, ko je korar in generalvikar Janez Jakob Schilling prvi v ta namen sporočil obligacij za 9168 gld. 63 kr., nabralo dozdaj že kapitala za 70.000 gold., ali, kakor list zgodovinskega društva pravi, celó za 101.377 gold. Ker so eni trdili, naj se oskrbnikom zapuščenih sirot na roke daje sirotinski denar, drugi pa se poganjali za napravo posebne hiše, v ktero bi se zapuščeni otroci jemali, in se je ta poslednja misel še vrh tega razcepila na dvoje, namreč, ali naj bi bila ta sirotnica le za ljubljanske otroke ali pa za otroke vse dežele kranjske, smo, žalibog, še danes tam, kjer smo bili pred sto leti! Dobrotniki morajo po takem res vse veselje zgubiti pomagati uboštvu, ako to, kar so nameuili svojim časom, še čez 100 let za deželo nima nikakoršnega prida. Sirotnica naj bode naprava za vso kranjsko deželo, ne pa za Ljubljano samo — pravi domoljubni gospod pisatelj; tudi mi mu pritrdimo to popolnoma. In ker se je jela zdaj ta stvar motati iz groba, se nadjamo, da se ne bo več vlegla v grob.

— Pravoznanska družba v Ljubljani ima prihodnji četrtek ob 6. uri zvečer svoj občni zbor v veliki dvorani mestne hiše. Po govoru predsednikovem se bo zboru naznanilo delovanje društveno v preteklem letu, zatem sledí volitev novih udov in naznanilo letnega računa, po kterem se sklene proračun za letošnje leto. Ko se volijo društveni opravniki, pridejo na vrsto predlogi posamnih udov. Po končanem zboru je skupna večerja.

— V poslednji seji čitavničini je bil program odločen za veliko besedo, ktero v podporo siromakom Notranjcem čitavnica in „Južni Sokol“ napravita velikonočni pondeljek. Igrala se bo ta večer nova vesela igra „Bob iz Kranja“, svobodno poslovenjena in s petjem pomnožena po češki „Kolači iz Prage.“ Ves program pride ob pravem času na svetlo. — V isti seji je bilo sklenjeno, da čitavnica napravi o postu dve besedi: 26. marca in 2. aprila; poleg muzikalnih rečí se bo v prvi besedi igral „Svitoslav Zajček“, v drugi pa „Igra Pikè.“

— Nemila smrt je občespoštovani rodovini Preglnovi prizadela bridko rano. Umrl je 13. dne t. m. gosp. Viktor Pregl, bivši agent trgovski in asekuracijski v Bruselji, odkodar je lani prišel za pljučne bolezni voljo, da bi se ozdravil na očetovem domu; al — previdnost Božja je drugače sklenila. Čeravno še ne 28 let star, si je z bistro svojo glavo in izvrstnim obnašanjem zagotovil samostojno življenje v daljni ptuji deželi, kjer pa je vedno ostal zvest sin svoji domovini. Bodi mu zemljica lahka!

— Gosp. Edvard Meergarté, hvaljeni gimnastik, bo svojo umetnost pokazal tudi v ljubljanskem gledišču. Seboj ima tri kodraste, „divno dresovane" pse (pudeljne), kteri s gospodarjem svojim celo igro igrajo. Jutri začne svoje produkcije, ki bojo menda tudi v Ljubljani toliko gledavcev imele kakor drugod in poslednjič tudi v Zagrebu.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V seji zbornice poslancev je državni minister na znaje dal, da obsednega stanú v Galicii bo konec 18. dne prihodnjega meseca in da hoče vlada pomagati tistim galicijškim krajem, ktere tarejo hude nadloge. V isti seji pa je poslanec dr. Berger predlog, ki ga je podpisalo okoli 70 poslancev (med kterimi izmed kranjskih poslancev edin dr. Toman) izročil zbornici tako se glaseči: „Vsaka vladina naredba, ki se opira na §. 13. februarskega patenta, je neveljavna, ako je pozneje ne potrdi državni zbor." Predlog ta, ki se nanaša posebno na to, da je vlada v obsedni stan djala Galicijo in si to pravico prilastuje kot samooblastno pravo, ktero ne potrebuje potrjenja zborovega, je razpor med levico zborničino in med ministerstvom še bolj pokazal. Hud boj bode tedaj, kadar ta Bergerjev predlog pride v zboru na vrsto, in brž ko ne najhuji, kar jih je dozdaj bilo. — Graška kupčijska zbornica je deželnemu zboru izročila svoj sklep, naj bi se vlada prosila, da takim kmetom, ki so za 1864. leto ostali k večemu 10 gold. davka dolžni, se dovoli, da svoj dolg s kmetijskimi pridelki (žitom, senom itd.) odrajtajo v vojaške magacine, kakor je to lani bilo tudi v temeškem Banatu. — Tista pravda, ki jo je učinil po „Politiki" naznanjeni in sred januarja meseca 1861. leta osnovani program hrvaško-ogerski, kteri zadeva zedinjenje Hrvaške z Ogersko, je zeló zmedena. Gosp. Mirko Bogović je stopil z razglasom, dvornemu hrvaškemu g. kancelarju Iv. Mažuraniću nasprotnim na dan, v kterem trdi, da je ta program popolnoma resničen, ker tudi on je bil njegov deležnik, pa da se je posvetovanja vdeležil tudi dvorni kancelar, tadanji viši pravdnik, le podpisal ga ni, ker ga isti dan ni bilo v Zagrebu. Na to vladni dunajski časnik „Wien. Zeit." na drobno dokazuje, da že 24. dec. 1860 je bil Mažuranić na Dunaj poklican, kjer je bil 27. dec. 1860 za predsednika hrv. dvor. dikasterije izvoljen, odkodar se pa do 7. aprila 1861 noben trenutek ni vmaknil iz Dunaja. Čigavo je tedaj pravo? — Deželni zbor hrvaško-slavonski se bode začel med 17. in 24. aprilom; volitve poslancev se razpišejo kmali. Da bi se sklical tudi ogerski zbor, ni še glasú. Prevažni dnevi se tedaj bližajo Hrvaški in Slavonii. Že te dní gré Njih eksc. hrvaški dvorni kancelar v Zagreb, da se z velikimi župani pogovorí o vodstvu dotičnih volitev. — Vredništvo „Narod. Listov" v Pragi še nič ne vé o prepovedi tega časnika na 3 mesece. — Cesarja Napoleona je zadela velika nesreča; zgubil je svojega po poli brata vojvoda Morny-a, kteri mu je leta 1852 najbolj pomagal, da je prekucnil ljudovlado (republiko) in si sezidal cesarski prestol. — Cesarju mehikanskemu je cesar Napoleon še zmiraj zeló prijazen. Unidan je bila v francozkem ministerskem posvetovanji beseda o tem, da cesarstvo mehikansko ne napreduje veselo in da se ne more še vmakniti armada francozka. Ako bi pretila nevarnost mlademu cesarju — je rekel Napoleon — ide še več naše armade v Mehiko. — Prve dni t. m. je v Romaisvilli neka žena porodila 29. dete. Ko se je cesarju Napoleonu ta dogodba sporočila, je rekel, da ji pošlje darilo, ko bode dopolnila tri dvanajstice (3 tucate), ker vrla žena tako marljivo skrbi za pomnoženje Francozov.

Denarni zapisnik Matičini.

V drugem letu so k Matici pristopili in plačali

a) kot ustanovniki:

Gospod	Sušnik Gašper, c. kr. stotnik-avditor v Pulji	10 gold.	— kr.
„	Bušič Jožef, c. k. poštni voditelj v Pulji	10 „	— „
„	Arce Rajm., c. k. „ uradnik „	10 „	— „
„	Moos Avg., c. k. „ „ „	10 „	— „
„	Kukovec Jožef, kaplan v Frajhamu	10 „	— „
„	Šuc Jožef, kaplan v Vuzenici poslal cekin v veljavi	10 „	50 „
„	Kunej J. N., kaplan v Žavci	10 „	— „
„	Šranc Stanko, kaplan na Brezovici	10 „	— „
Gospá	Eger Rozalija, lastnica tiskarnice in kamnotisne naprave v Ljubljani	50 „	— „
Gospod	Kožuh Matej, dekan v Kočevji	10 „	— „

b) za letni donesek:

„	Ožgan France, fajmošter v Št. Štefanu pri Zili	2 „	— „
„	Zablatnik Ivan, kaplan v Št. Štefanu pri Zili	2 „	— „
„	Zamejec Jožef, c. kr. posadni kaplan v Ljubljani	2 „	— „
„	Strle France, c. kr. oskrbni uradnik v Ljubljani	2 „	— „
„	Kraus Vojteh, c. k. avskultant pri okr. sodnii v Novomestu	2 „	— „
„	Korber Blaž, c. k. aktuar v sl. Bistrici	2 „	— „
„	Šoštarič Jože, mlinar v slov. Bistrici	2 „	— „
„	Jan Primož, vodja glavne šole v Kočevji	2 „	— „
„	Knific Feliks, kaplan v Kočevji	2 „	— „
„	Gasperin Vilj., „ „	2 „	— „
„	Skerl Jakob, fajmošter v Ambrusu	2 „	— „
„	Voglar Jože, duhovni pomočnik na Mirni	2 „	— „
	Skupaj	164 gold.	50 kr.

Sl. hranilnica ljubljanska je poslala v 5% metalik. obligacijah konvencijn. den. . . . . 3000 gold.

V Ljubljani 19. februarja 1865. Dr. Jer. Zupanec.

Milodari za siromake Notranjce.

2. razglas.

Gospod	Češko Valentin v Ljubljani	25	gold.
„	Krišper Valentin v Ljubljani	25	„
„	Kubelka Vencel v Ljubljani	1	„
„	Končár Matija v Ljubljani	1	„
„	Skalè Pavel v Ljubljani	3	„
„	Goliaš Janez v Ljubljani	1	„
„	Lesar Anton, profesor v Ljubljani	5	„
„	Poklukar Janez, korar v Ljubljani	10	„
„	Robič v Ljubljani	3	„
„	Kogovšek Miha v Ljubljani	2	„
„	M. H. v Ljubljani	2	„
„	Vitenc Andrej v Ljubljani	2	„
„	Pazlar Anton iz Jesenic	2	„
„	dr. Lovro Toman iz Dunaja	10	„

Po gosp. dr. L. Tomanu so poslali iz Dunaja:

Gospod	dr. Zupančič Ferdinand, predsednik advokatne zbornice	50	„
„	Kozler Peter, trgovec	50	„
„	Bergmüller Jožef (Bis dat, qui cito dat)	50	„
	Skupaj	242	gold.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.